

Πατριάρχης Μόσχας: «Κανείς δεν πρέπει να παραμένει αδιάφορος για τη φτώχεια των άλλων»

[Πατριαρχία](#) / [Πατριαρχείο Μόσχας](#)



Ο [Πατριάρχης Μόσχας](#) και πασών των Ρωσιών κ.κ. Κύριλλος παραχώρησε συνέντευξη στην εφημερίδα [Kommersant](#), με αφορμή τη διοργάνωση του Διεθνούς Οικονομικού Φόρουμ της Αγίας Πετρούπολης με τίτλο «Κοινές Αξίες - η Βάση της Ανάπτυξης σε έναν Πολυπολικό Κόσμο», το οποίο θα πραγματοποιηθεί στις 18-21 Ιουνίου 2025. “Η ηθική και οι πνευματικές αξίες είναι οι κατευθυντήριες γραμμές που θα βοηθήσουν την ανθρωπότητα να αντιμετωπίσει τις κρίσεις, συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών”, είπε μεταξύ άλλων ο Μακαριώτατος.

- Επιμέλεια Σβετλάννα Λεβίτσκι

Παρακάτω διαβάστε αποσπάσματα από τη συνέντευξη (σε ελεύθερη μετάφραση):

Ηθική και οικονομία

Απαντώντας σε ερώτηση που αφορά του τη σχέση ηθικής και οικονομίας, ο Μακαριώτατος ανέφερε:

“Στην πραγματικότητα, υπάρχει μια απάτη πίσω από τη θέση ότι «δεν είναι κερδοφόρο να είσαι ηθικός στην οικονομία». Η κερδοφορία μιας συγκεκριμένης επιχείρησης καθορίζεται όχι μόνο από την προσφορά και τη ζήτηση, αλλά και από τη νομοθεσία. Και η νομοθεσία βασίζεται στην ηθική, στην εμπειρία χάρη στην οποία η ανθρωπότητα αναπτύσσεται και επιβιώνει. Όσο κερδοφόρο κι αν είναι η πώληση ναρκωτικών, είναι, πρώτον, ανήθικο και δεύτερον, παράνομο. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, οι ελίτ σε ορισμένες χώρες έχουν καταφέρει να επιτύχουν τη νομιμοποίηση των ναρκωτικών. Νομίζω ότι υπάρχει ένας απόλυτα κερδοφόρος, αποτελεσματικός οικονομικός τομέας εκεί. Απλώς αν κάποια κρίσιμη μάζα ανθρώπων στην κοινωνία γίνει ναρκομανής, τότε δεν θα υπάρχει οικονομία, ούτε επιχείρηση και πιθανώς καθόλου ανθρώπινο είδος. **Μια αποτελεσματική οικονομία δημιουργεί τέτοιες συνθήκες διαβίωσης για τους ανθρώπους που επιτρέπουν στην κοινωνία να επιβιώσει και να αναπτυχθεί, όχι μόνο οικονομικά και επιστημονικά, αλλά πολιτισμικά και, τολμώ να πω, πνευματικά. Και αυτές οι συνθήκες δεν μπορούν παρά να έχουν μια ηθική διάσταση”.**

Αναφερόμενος στο περιεχόμενο των μέσων ενημέρωσης, υπογράμμισε: “Τα προγράμματα ψυχαγωγίας παρέχουν υψηλή τηλεθέαση σε ένα τηλεοπτικό κανάλι. Τα κανάλια ανταγωνίζονται μεταξύ τους, αυξάνοντας τον βαθμό ψυχαγωγίας. Υποτίθεται ότι μια τέτοια επιλογή υπαγορεύει την ανάγκη πώλησης διαφήμισης. Πολλά μέσα ενημέρωσης χρησιμοποιούν το ενδιαφέρον των τηλεθεατώνκαι το αποτέλεσμα είναι μια πολλαπλή αύξηση στην αγορά για εσωτερικές υπηρεσίες. Δηλαδή, βαρβαροποίηση, θάμπωμα μέρους των τηλεθεατών. **Επωφελήθηκαν τα μέσα ενημέρωσης από αυτές τις στιγμιαίες τηλεθεάσεις; Τελικά, όχι, επειδή κατά τη διάρκεια αρκετών δεκαετιών έχουν χάσει μέρος του κοινού τους - σκεπτόμενους ανθρώπους.** Έχουν στραφεί σε άλλα τμήματα των μέσων ενημέρωσης, κυρίως στα κοινωνικά δίκτυα. **Και σήμερα αυτή η απώλεια πολύτιμου, κοινωνικά και πολιτικά ενεργού κοινού είναι πιθανότατα ανεπανόρθωτη”.**

Μιλώντας για τη σχέση της κατασκευαστικής έκρηξης στις πόλεις και τη μείωση των γεννήσεων, είπε: “Βιώνουμε μια κατασκευαστική έκρηξη, με πολυώροφα κτίρια να κατασκευάζονται. Αυτό αποφέρει τεράστια κέρδη στους κατασκευαστές. Υπάρχει όμως μια λεπτομέρεια. Οι αστικές κατοικίες, ειδικά στις μεγάλες πόλεις, είναι απαγορευτικά ακριβές. Τα στούντιο, που είναι σχεδιασμένα για ένα ή δύο άτομα το πολύ, πωλούνται μαζικά. Ωστόσο, έρευνες αναφέρουν ότι τα διαμερίσματα τριών δωματίων, δηλαδή κατάλληλων για οικογένειες με δύο ή τρία παιδιά, είναι **περίπου 10% στα νέα κτίρια και παρουσιάζει πτωτική τάση**. Συγκρίνετε αυτό με το χαμηλό ποσοστό γεννήσεων και θα καταλήξετε στο συμπέρασμα ότι η αποτελεσματικότητα και η κερδοφορία τέτοιων κατασκευαστικών έργων δεν συνδέονται με την αύξηση του πληθυσμού. **Επιτρέψτε μου να εκφράσω την άποψη ότι για να αυξηθεί ο πληθυσμός, η οριζόντια επέκταση των εδαφών είναι απαραίτητη, επειδή οι μεγάλες πόλεις ήταν και παραμένουν αποδέκτες του πληθυσμού, αδυνατώντας να διασφαλίσουν την αναπαραγωγή του.** Και τέτοια παραδείγματα, που επιβεβαιώνουν τη σημασία και την αποτελεσματικότητα των ηθικά ορθών επενδύσεων, μπορούν να συνεχιστούν σε όλους σχεδόν τους τομείς της κοινωνικοοικονομικής ζωής”.



Η ηθική και οι αρχές της ελεύθερης αγοράς

“Ας θυμηθούμε την γνωστή παραβολή για τον άφρονα πλούσιο που θέρισε μεγάλη σοδειά και αποφάσισε ότι η ψυχή του «ας αναπαυθεί, να φάει, να πιει και να ευφρανθεί». Αλλά ο Κύριος του είπε: «Τότε του είπε ο Θεός: “ανόητε. Αυτή τη

νύχτα θα παραδώσεις τη ζωή σου. Αυτά, λοιπόν, που ετοίμασες σε ποιον θα ανήκουν; Αυτά, λοιπόν, παθαίνει όποιος μαζεύει πρόσκαιρους θησαυρούς και δεν πλουτίζει τον εαυτό του με ό,τι θέλει ο Θεός» (Λουκάς 12:21). Πώς μπορεί κανείς να γίνει πλούσιος κατά τον Θεό; Τουλάχιστον με τέτοιο τρόπο ώστε ο πλούτος να μην γίνει είδωλο, το αντικείμενο της μόνης ελπίδας του ανθρώπου, το μέτρο των πάντων. Διάσημοι στοχαστές στον τομέα της οικονομίας ήταν συχνά οι συγγραφείς ηθικών εννοιών. Ακόμα και ο πατέρας της οικονομίας, **Άνταμ Σμιθ**, έγραψε για την ένταξη της οικονομίας στο κοινωνικό σύστημα, όπου η πραγματική κινητήρια δύναμη είναι η επιθυμία κάθε ατόμου να γίνει άξιο μέλος της κοινωνίας. Και παρεμπιπτόντως, στο πρώτο του έργο για την ηθική, ο Άνταμ Σμιθ δήλωσε σαφώς ότι ο ίδιος **ο Θεός είναι ο νομοθέτης της ηθικής**.

Εμείς, η παλαιότερη γενιά, μεγαλώσαμε στα χρόνια που επιβλήθηκε η ιδέα των ελεύθερων οικονομικών σχέσεων ως «**νόμος της ζούγκλας**». Αλλά ο **κοινωνικός Δαρβινισμός** είναι προ πολλού ξεπερασμένος. Η μεταπολεμική Ευρώπη υιοθέτησε εν μέρει την ιδέα ενός κοινωνικού κράτους και βασίστηκε στη χριστιανική κληρονομιά. Η οικονομική ηθική, η ηθική της επιστημονικής και τεχνολογικής προόδου – όλα αυτά έγιναν μέρος της ευρωπαϊκής συζήτησης στην μεταπολεμική περίοδο. Αυτά τα ζητήματα συζητήθηκαν, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο του διαχριστιανικού διαλόγου, στον οποίο συμμετείχα προσωπικά για αρκετές δεκαετίες”, τόνισε.

Το ζήτημα της φτώχειας

“Ένας από τους πιο επικίνδυνους παράγοντες που εμποδίζουν την οικονομική ανάπτυξη είναι η **διαφθορά**, η οποία μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορους τρόπους. Όπως είναι γνωστό, η διαφθορά δεν βασίζεται στη νόμιμη, αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις στην **εγκληματική χρήση υλικών πόρων για προσωπικό πλουτισμό**. Στην Αγία Γραφή βρίσκουμε πολυάριθμες καταδίκες ανθρώπων για αδικαιολόγητο πλουτισμό, δηλαδή, με απλά λόγια, για κλοπή. **Η οικονομική ανάπτυξη είναι αδιανόητη χωρίς εργασία**. [...] Στην πραγματικότητα, «ο Κύριος ο Θεός πήρε τον άνθρωπο, και τον έβαλε στον παράδεισο της Εδέμ για να τον εργάζεται, και να τον φυλάττει», δηλαδή να εργάζεται (Γέν. 2:15). Μετά την εκδίωξη από τον παράδεισο, η εργασία θεωρείται ως μια δύσκολη αλλά επιβεβλημένη αναγκαιότητα. Ολόκληρος ο χριστιανικός πολιτισμός διαπερνά την καταδίκη της αδράνειας, η οποία ονομάζεται αιτία πολλών αμαρτιών. **Ο πιστός καλείται να εργάζεται όχι μόνο για τροφή, αλλά και για την εκπλήρωση της εντολής του Θεού. Μια ανεπτυγμένη οικονομία είναι αυτή που αφήνει όσο το δυνατόν λιγότερο χώρο για φτώχεια. Κανείς δεν πρέπει να παραμένει αδιάφορος για τη φτώχεια των άλλων· αυτή είναι η μόνη επιλογή για έναν Χριστιανό**. Ο Απόστολος Ιωάννης λέει: «Αλλά αν κάποιος που έχει τα πλούτη του κόσμου δει τον αδερφό του σε

κατάσταση ανάγκης και δεν τον σπλαχνιστεί, πώς ο άνθρωπος αυτός να έχει μέσα του αγάπη για το Θεό;» (Α΄ Ιωάννου 3:17)”, επεσήμανε.



Πρέπει η Εκκλησία να συμμετέχει στην καταπολέμηση της διαφθοράς;

“Το άδικο κέρδος είναι αμαρτία που προκαλείται από την απληστία και τη ματαιοδοξία. [...]. Αυτή η αμαρτία καταδικάζεται από την Εκκλησία, και εδώ είναι πολύ σημαντικά λόγια από την Αγία Γραφή: «Τι θα ωφεληθεί ο άνθρωπος, αν κερδίσει ολόκληρο τον κόσμο αλλά χάσει τη ζωή του;» (Μάρκος 8:36). Δηλαδή, η ψυχή είναι πιο πολύτιμη από όλα τα πλούτη του κόσμου, και όσοι προσπαθούν να συλλέξουν γήινους θησαυρούς με κάθε κόστος απλώς δεν γνωρίζουν την πραγματική αξία αυτών που έχουν από τη γέννησή τους. Η Εκκλησία μαρτυρεί σε όλους τους ανθρώπους γι’ αυτό”, ανέφερε χαρακτηριστικά.

Το αυξανόμενο χάσμα εισοδήματος μεταξύ φτωχών και πλουσίων

“Η καταπολέμηση της φτώχειας και της ανισότητας δεν είναι μόνο μια ηθική επιλογή, αλλά και ένας σημαντικός παράγοντας για την οικονομική ανάπτυξη. Είναι λυπηρό να διαπιστώνουμε ότι σε μια χώρα με τέτοιες δυνατότητες όπως η Ρωσία, εξακολουθούν να υπάρχουν φτωχοί άνθρωποι. Επομένως, είναι ιδιαίτερα σημαντικό για έναν Χριστιανό που έχει ένα υλικό πλεόνασμα να καταλάβει ότι καλείται να βοηθήσει όσους έχουν ανάγκη. Η παροχή βοήθειας προς κάποιον που έχει ανάγκη δεν είναι μόνο τη μεταφορά χρημάτων. Εάν είστε ιδιοκτήτης επιχείρησης, θα πρέπει να παρακολουθείτε την οικονομική κατάσταση των υφισταμένων σας, ώστε να έχουν την ευκαιρία να στηρίξουν επαρκώς τις οικογένειές τους. Όσο περισσότεροι άνθρωποι που μεριμνούν για το πλησίον τους υπάρχουν στον επιχειρηματικό τομέα, τόσο μεγαλύτερες είναι οι πιθανότητες η

χώρα μας να ξεπεράσει τελικά τη φτώχεια", είπε.



Μπορεί η Εκκλησία να επηρεάσει την κατανομή των υλικών αγαθών και του εθνικού πλούτου;

“Ο ρόλος της Εκκλησίας σε αυτή την περίπτωση είναι να επηρεάζει τις καρδιές και τις ψυχές των ανθρώπων με το χριστιανικό κήρυγμα. Γινόμενοι Χριστιανοί, οι άνθρωποι αρχίζουν να βλέπουν τον πόνο και τα προβλήματα των συνανθρώπων τους. Αποκτώντας πίστη, οι ηγέτες γεμίζουν με χριστιανική σοφία και μια **πιο ακριβή κατανόηση του τι είναι καλό για την κοινωνία**. Αλλά η Εκκλησία μπορεί επίσης να υψώσει άμεσα τη φωνή της για να υποστηρίξει όσους έχουν ανάγκη, κάτι που το κάνει”, τόνισε.

“Όλος ο δημόσιος πλούτος μπορεί και πρέπει να υπηρετεί τον ηθικό μετασχηματισμό της κοινωνίας. Επενδύστε στη γέννηση, την ανατροφή και την ανάπτυξη των παιδιών — και αυτές οι επενδύσεις θα αποδώσουν καρπούς. Εάν η οικονομία είναι δομημένη με τέτοιο τρόπο ώστε ένα άτομο να ικανοποιεί μόνο τις ανάγκες του, να αποκομίζει μόνο υλικό όφελος από την επικοινωνία με τους άλλους, τότε η ζωή της ίδιας της κοινωνίας θα κινδυνεύει. Και ήδη βλέπουμε σημάδια γύρω μας: την απόρριψη του γάμου και της τεκνοποίησης”, υπογράμμισε.

Ο σύγχρονος κόσμος και οι χριστιανικές εντολές

“Υπάρχουν ενδείξεις ότι το ενδιαφέρον για τη θρησκεία αυξάνεται με ουσιαστικό τρόπο: πώς να γίνεις καλύτερος; Πώς να μάθεις να αγαπάς πραγματικά τους ανθρώπους; Πώς να κατανοήσεις τον σκοπό σου; Αυτά τα ερωτήματα απασχολούν όχι μόνο τους μεσήλικες, αλλά και τους νέους”, είπε.



Το δημογραφικό πρόβλημα

“Τα αποτελέσματα της δημογραφικής πολιτικής δεν είναι άμεσα ορατά, δεν αποφέρουν άμεσα οφέλη, αλλά υλοποιούνται σε μεγάλη απόσταση, όταν τα παιδιά μεγαλώνουν και γίνονται μια παραγωγική, δημιουργική δύναμη της κοινωνίας. [...] Αν γεννιούνται όλο και λιγότερα παιδιά, σε μια γενιά θα δούμε μια κατάρρευση της οικονομίας και της κοινωνίας, η οποία θα είναι αδύνατο να διορθωθεί γρήγορα. Επομένως, παρά την αναπτυσσόμενη αυτοματοποίηση της παραγωγής, αυτός ο τομέας απαιτεί μια αποκλειστικά στρατηγική προσέγγιση και μια προοπτική τουλάχιστον 25 ετών. Πολλοί ειδικοί πιστεύουν ότι η πιο σημαντική κοινωνικοοικονομική βάση για τις μεγάλες οικογένειες είναι η **στέγαση**, ακολουθούμενη από **μέτρα οικονομικής στήριξης**, συμπεριλαμβανομένης της απαλλαγής από φόρους και άλλα έξοδα. Επομένως, φαίνεται επείγον να αναπτυχθούν μέτρα που θα καταστήσουν τη στέγαση προσιτή σε οικογένειες με παιδιά, ιδίως για τις μεγάλες οικογένειες”, επεσήμανε.

Το ζήτημα των αμβλώσεων

“Θα ήθελα να σημειώσω τα ενθαρρυντικά δεδομένα που σχετίζονται με την κατάσταση με τις αμβλώσεις. Ο αριθμός τους στη χώρα μας μειώνεται σταθερά από τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Το γεγονός ότι οι αμβλώσεις έχουν πάψει να αποτελούν κοινωνικό κανόνα είναι μια μεγάλη νίκη που συνδέεται με τις προσπάθειες της Εκκλησίας και του κράτους, καθώς και με το εκπαιδευτικό έργο των δημόσιων οργανισμών. Μέχρι να συνειδητοποιήσει πλήρως η κοινωνία ότι η δολοφονία παιδιών που είναι σε εμβρυακή κατάσταση είναι μια σοβαρή αμαρτία, δεν μπορούμε να θεωρήσουμε την κοινωνία μας υγιή και ευημερούσα”,

είπε και συμπλήρωσε:

“Από την άλλη πλευρά, πριν από 50 ή περισσότερα χρόνια, η μείωση του αριθμού των αμβλώσεων σήμαινε αυτόματα και αύξηση του ποσοστού γεννήσεων. Τώρα δεν υπάρχει τέτοια σύνδεση. Είναι απαραίτητο όχι μόνο να αρνούμαστε τις αμβλώσεις, αλλά και να έχουμε την ανάγκη να γεννήσουμε παιδιά, να αναλάβουμε το βάρος της ανατροφής τους. [...]Αν στην κοινωνία «πληθύνει η κακία, η αγάπη πολλών θα ψυχρανθεί.» (Ματθαίος 24:12), τότε οι άνθρωποι δεν θα αναγκάζονται να γεννήσουν παιδιά ακόμη και με υλικά κίνητρα”.

Μπορούν οι ηθικές αξίες να φέρουν ευημερία στην κοινωνία στο άμεσο μέλλον;

“Η οικονομία δεν είναι κάτι από μόνη της, δεν είναι αυτάρκης. Είναι παράγωγο της κοινωνίας και αναπτύσσεται στο πλαίσió της. Τι είναι η ευημερία; Το μέγιστο και συνεχώς αυξανόμενο επίπεδο κατανάλωσης αγαθών; Η εμπειρία πολλών χωρών δείχνει ότι είναι αδύνατο να παρέχονται σε όλους αγαθά στο ανώτατο όριο. Απλώς δεν υπάρχουν αρκετοί πόροι. Ποια απάντηση ακούμε συχνά; Εάν οι πόροι είναι περιορισμένοι, τότε ο αριθμός των καταναλωτών τους πρέπει να μειωθεί. Εξ ου και όλες αυτές οι θεωρίες για υπερπληθυσμό της Γης και μείωση των ποσοστών γεννήσεων. Αυτή είναι **μια αντιχριστιανική προσέγγιση**, είμαι βέβαιος ότι αν εφαρμοστεί, μπορεί να οδηγήσει σε εξαφάνιση, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που την διακηρύσσουν. Στο τρέχον στάδιο ανάπτυξης του πολιτισμού, **η οικονομία δεν θα πρέπει να διοικείται από ρομπότ, αλλά από ισχυρούς, ελεύθερους, μορφωμένους και ηθικούς ανθρώπους που θέτουν υψηλά ιδανικά για τον εαυτό τους και είναι σε θέση να τα επιτύχουν. Και η οικονομία είναι ένα μέσο για την επίτευξη αυτών των ιδανικών”**, δήλωσε.

Ολόκληρη η συνέντευξη στα ρωσικά [ΕΔΩ](#)

Φωτογραφίες αρχείου